

פרשת חוקת – בלק

יען לא האמנתם בי
להקדישני לעיני בני ישראל
חוקת כ, יב.

עד היכן מגיעה כוחה של קידוש ה'

אודות יציאת בעל הגאולה מבית האסורים בג' תמוז כדי לנסוע לעיר גלותו (קוסטרומה) למשך שלש שנים - מסופר (ראה ספר התולדות אדמו"ר מהוריי"צ ע' 210 ואילך) שבשורה זו (על יציאתו מבית האסורים) נתקבלה אצלו ביום חמישי ראש חודש תמוז, שאז נתנו לו רשות ללכת לביתו להתראות עם בני משפחתו למשך שש שעות, ואחר כך היה צריך לחזור לתחנת הרכבת, כדי לנסוע לקוסטרומה.

אלא שבפועל נדחתה הנסיעה ליום ראשון ג' תמוז, כי - כאשר אמרו לו (במענה לשאלתו) שיגיע לקוסטרומה ביום השבת, הודיע בעל הגאולה בתוקף ואמר : בשבת לא אסע בשום פנים ואופן, וגם כאשר אמרו לו שלא יתנו לו לשהות מחוץ לכתלי בית הסוהר עד לאחרי השבת, ואם יסרב לצאת על פי התנאים שלהם (באופן שיגיע לשם בשבת) יצטרך לשבת בבית חסוהר עוד ימים רבים - אמר להם בעל הגאולה : אשב כמה שאשב, אך בשבת לא אסע!

והנה, לכאורה הנהגה זו אינה מובנת : מכיון שפקוח-נפש דוחה שבת (אפילו על הספק כו') - מדוע סירב בתוקף לנסוע בשבת?

ליתר ביאור בשאלה זו - הסכנה והפקוח נפש על ידי זה שמחליט להשאיר בבית האסורים (כאשר מוכנים לשחררו) היא בגדר ודאי, ולעומת זאת - החילול שבת הכרוך בנסיעה זו (כאשר יוצא ביום חמישי, ואומרים לו שיגיע לשם בשבת) - הרי [נוסף לזה שיש להסתפק בכלל אם שייך כאן חילול שבת אפילו מדרבנן (כדלקמן), הנה עוד זאת] כל זה הוא בגדר ספק בלבד, מכיון שישנה אפשרות להשתדל לבטל את הגזירה (שיצטרך לנסוע בשבת) לאחר יציאתו מבית האסורים [ויש מקום להניח שישכימו שישאר בביתו עד לאחר השבת, ולא להשאירו זמן נוסף בבית האסורים - כדי שלא לגרום בלבול הסדר כו', כידוע אופן ההנהגה שם, שכאשר מחליטים להוציא משהו מבית האסורים, הרי זה נעשה באופן ד"ביד חזקה יגרשם"...], ואם כן, לכל לראש - היה צריך להסכים לצאת מבית האסורים, למרות שהעמידו בפניו את התנאי שיצטרך להגיע לשם בשבת.

דהנה, מובן וגם פשוט גודל הסכנה והפקוח נפש שבה היה נתון בעת שבתו בבית האסורים, ועד כדי כך - שהראו לו את התעודה שבה נכתב גזר דינו הראשון - היפך החיים ("אחת דתו") רחמנא ליצלן, ואחר כך המתיקו את גזר דינו לעשר שנים גלות בסביר, ורק אחר כך המתיקו את גזר דינו עוד יותר - שלש שנים גלות לקוסטרומה,

ומכיון שאותם אנשים שקבעו את גזר הדין הכי חמור (היפך החיים) - לא שינו את דעתם, אלא שכפו והכריחו אותם (מה"חלונות הגבוהים") להמתיק את גזר הדין, הרי מובן, שכל זמן שהוא נמצא תחת רשותם (בכתלי בית האסורים), יעשו הם את כל המאמצים העומדים לרשותם כדי לבטל את ההוראה שניתנה להמתיק את גזר הדין כו'. ובפרט כאשר מעלה את חמתם כל כך שכאשר הם מסכימים כבר להוציאו מכתלי בית האסורים מסרב הוא לצאת משם כדי שלא יצטרך להגיע לעיר גלותו ביום השבת - שאז בודאי יחרקו שן ויעשו את כל המאמצים להרע כו',

ובפרט שמדובר אודות גזר דין שנקבע כבר, אלא שאחר כך היתה הוראה לבטלו ולהמתיקו בגזר דין אחר - שאז נקל יותר להשיב את הדברים לקדמותם, מאחר שלא צריכים לפעול גזר דין חדש, כי אם לבטל את ביטול גזר הדין שלפניו.

ומכל זה מובן גודל הסכנה והפקוח נפש שנשקפה לו על ידי זה שסירב לצאת מבית האסורים על פי התנאים שלהם, ועל פי זה - לכל לראש, היה צריך להסכים לצאת מבית האסורים ביום החמישי, מכיון שזהו ענין של פקוח נפש ממש!

ובנוגע לנסיעה באופן שיצטרך להגיע לשם ביום השבת - הנה לכל לראש, היתה אפשרות להשתדל לבטל גזירה זו לאחרי יציאתו מבית האסורים, שיניחו לו להשאר בביתו עד לאחרי השבת. ולכל היותר, אם לא היו מצליחים לפעול שיסכימו שישאר בביתו עד לאחרי השבת, והיו מחזירים אותו לבית האסורים - נו!... הרי לא הפסיד מאומה בכך שיצא מבית האסורים וניסו לפעול שיוכל לנסוע לאחרי השבת!

ואפילו אם לא היו מחזירים אותו לבית האסורים, אלא היו מושיבים אותו בעל-כרחו על הרכבת - הרי לכל לראש, היה יכול להשתדל אצל באי-כח המשטר (שבודאי נסעו עמו באותו קרון - אם כי באופן חשאי, כמובן) שיניחו לו לשבות באמצע הדרך ואם לא יצליח בהשתדלות זו, ויכריחו אותו לישב על הרכבת שנוסעת ביום השבת - הרי עצם הישיבה ברכבת - אין בה איסור כלל, מכיון שאינו עושה שום פעולה (הקשורה עם הדלקת האש והפחם כו' כדי שהקטר יוכל לנוע, וכיוצא בזה), ובנוגע לתחומין - הרי מלבד השקלא וטריא אם איסור תחומין ("ב מיל) הוא מדאורייתא או מדרבנן, הרי בנדון דידן אין איסור תחומין מכיון שאין תחומין למעלה מעשרה. ובנוגע לירידה מן הרכבת לאחרי שמגיע לשם - הרי אם יורידוהו מהרכבת בכח, הוי אונס גמור, ולא שייך בזה ענין של מסירת נפש.

דהנה, אפילו לפי הדעות שכאשר "נהרג ולא עבר" על הענינים שהתורה אומרת עליהם "יעבור ואל יהרג" - "צדקה תחשב לו" (ראה כסף משנה הלכות יסודי התורה פ"ה ה"ד), וקרינן ביה "אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח" - הרי כל זה אינו שייך במצות עשה, מכיון שיכולים לבטלה ממנו בעל כרחו. ולדוגמא: בנטילת לולב - הרי מכיון שיכולים לקחת ממנו את הלולב בעל כרחו, וגם כאשר ימסור את נפשו לא יועיל הדבר מאומה לקיום המצוה - אזי "יעבור ואל יהרג".

ועל דרך זה בנדון דידן : מכיון שיכולים להורידו מהרכבת בעל כרחו, ולא יועיל כלל ענין המסירת נפש - אזי "יעבור ואל יהרג".

ועל פי זה . – לכאורה, הנהגתו של בעל הגאולה שלא הסכים לצאת מבית האסורים על פי התנאים שלהם - תמוהה ביותר!

והביאור בזה :

כאשר מדובר אודות ענין של קידוש השם והפכו - אזי אין מקום לחשבונות כלל, כלומר : אם בעל הגאולה היה מסכים לצאת מבית האסורים למרות ששומע מהם שיצטרך להגיע ביום השבת - הנה אפילו אם סוף כל סוף היו מצליחים לפעול שלא יסע ביום השבת, הרי עצם העובדה שהסכים לצאת מבית האסורים בידעו שיצטרך לנסוע בשבת, היתה ענין הקשור עם היפך קידוש השם, מכיון שהם היו מתפארים שהצליחו להכריח את "פלוני בן פלוני" שיסכים לצאת מבית האסורים מתוך ידיעה שיצטרך לנסוע ביום השבת.

ועל זה נעמד בעל הגאולה באופן של מסירת נפש - מכיון שזהו ענין של קידוש השם.

על פי זה מובן הקשר דג' תמוז עם השיעור חומש היומי (משלישי עד רביעי דפ' חוקת) - מכיון שבו מודגש גודל העילוי דקידוש השם :

בשיעור חומש היומי דג' תמוז מסופר אודות ציווי הקב"ה למשה : "קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת להם מים מן הסלע והשקית את העדה ואת בעירם".

ובהמשך הפסוקים מסופר : דויקה משה את המטה . . . וירם משה את ידו ויך את הסלע במטהו פעמיים ויצאו מים רבים ותשת העדה ובעירם".

וכתוצאה מכך : "ויאמר ה' אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם".

ולכאורה אינו מובן : מדוע ענין זה הוא חמור כל כך שהעונש על זה היה שמשה רבינו לא יכנס לארץ ישראל - הרי מצינו אצל משה רבינו עוד ענינים שהיו באופן בלתי-רצוי, כמו : הנהגתו של משה בקשר למילת אליעזר בנו כו', שנענש על זה עונש מיתה עד ש"ותקה צפורה צור גו' (שמות ד, כד-כה. ובפרש"י), וכן "הצאן ובקר ישחט גו'" (בהעלותך יא, כב. ובפרש"י), כפי שהובא גם בפרש"י בפרשתנו (כ, יב.) ואף על פי כן, על ענינים אלו לא נענש משה שלא יכנס לארץ, כי אם על הענין ד"מי מריבה", וכמפורש בפרש"י (שם) : "גלה הכתוב שאלולי חטא זה בלבד היו נכנסין לארץ", ולכאורה תמוה - מהו גודל החומר שבזה כל כך :

אמנם הקב"ה צוה עליו לדבר אל הסלע והוא הכה את הסלע במטהו - אבל עדיין צריך להבין : וכי החילוק שבין דיבור להכאה הוא גדול עד כדי כך שהעונש לזה הוא שלא יכנס לארץ!!

ומה שעשה שלא כציווי הקב"ה - יש מקום להסברה בדבר : מכיון שטעו ודיברו אל סלע אחר ולא הוציא מים, ובני ישראל התחילו להתלחש ביניהם כו', החליט משה רבינו לנסות להכות את הסלע, בידעו שכבר היה לעולמים שנצטוו "והכית בצור ויצאו ממנו מים" (בשלח יז, ו.), ובפרט שהקב"ה בעצמו אמר לו "קח את המטה", ולשם מה צריכים לקחת את המטה אם לא כדי להכות את הסלע, ומה גם שכאשר הכה את הסלע התחיל להוציא טיפין טיפין, ואם כן, ראה משה רבינו שההכאה מועילה, ולכן הכה פעמיים, עד שיצאו מים רבים.

ועל פי זה - מהו החומר בענין זה עד כדי כך שזו היתה הסיבה היחידה שמשה רבינו לא זכה להכנס לארץ ישראל!.

והביאור בזה - מפני שזהו ענין הקשור עם קידוש השם והפכו, כמו שכתוב "יען לא האמנתם בי

להקדישני לעיני בני ישראל", ולכן, הרי זה חמור יותר מאשר "הצאן ובקר ישחט להם" שאמר משה רבינו להקב"ה בעצמו - "לפי שבסתר חסך עליו הכתוב, וכאן שבמעמד כל ישראל לא חסך עליו הכתוב, מפני קידוש השם" (פרש"י).

ואין להאריך בענין שהוא היפך שבחו של משה רבינו (גם כאשר מדובר אודות ענין המפורש בתורה) - כי אם להדגיש את גודל העילוי דקידוש השם.

ש"פ חוקת ה'תשמ"ג

(תו"מ ח"ד ע' 1692)

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעיני הרב גבריאל נח זוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צבייה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה